

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำเป็น 3 ระยะเวลาที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ จากคณะครู ผู้ปกครองของนักเรียน ระยะเวลาที่ 2 เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ โดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลาที่ 3 เป็นการสรุปและเขียนรายงานผลการวิจัย โดยมีขั้นตอนการนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก่อนและหลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ

2. เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ โดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง(PDCA).

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปได้ดังนี้

สภาพก่อนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคาร พบว่าพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนจากการประเมินพฤติกรรมทั้งจากครู ผู้ปกครองและนักเรียนอยู่ในระดับปฏิบัติการปานกลาง จากการสอบถาม การสัมภาษณ์คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคาร เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนยังมีปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ คือ มาโรงเรียนสาย การหนีเรียน หลบเรียน ไม่สนใจเรียน การดักขโมย การมีพฤติกรรมชู้สาว การเล่นการพนัน การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การทะเลาะวิวาท จากสภาพปัจจุบันดังกล่าวผู้วิจัย คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียนจึงร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาักเรียน โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา คือ 1) ใช้กระบวนการ พัฒนาโดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) 2) จัดการเรียนรู้การสอนและกิจกรรมที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน 3) ใช้หลักการมีส่วนร่วมจาก นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวไว้ด้วยกัน 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ฝึกปฏิบัติให้เป็นกิจวัตร กลยุทธ์ที่ 2 สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน กลยุทธ์ที่ 3 สร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม เชิดชูและยกย่องคนดี กลยุทธ์ที่ 5 ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน กำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจำนวน 15 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสมุดบันทึกความดี กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม รักการอ่าน แทรกในกิจกรรมการเรียนฯ แทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบพระพบธรรม ค่ายพุทธบุตร กิจกรรมคุณธรรมวันศุกร์ การสร้างวินัยเชิงบวก กิจกรรมกีฬา ด้านยาเสพติดฯ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม คนดีศรีแกดำ กิจกรรมเยาวชนต้นแบบภาคีเครือข่ายผู้ปกครอง เข้มบ้าน 100% และได้กำหนดวงจรรอบในการพัฒนาเป็น 2 วงรอบ

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคารโดยใช้กลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความเลื่อมใส ศรัทธาในการปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาขั้นเบื้องต้นคือปฏิบัติอยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ประพฤติตนปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ มีความเมตตา

กรุณา รู้จักประหยัดทรัพย์สิ่งของ มีความรักและหวงแหนต้องการสืบสานและอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีประชาชนคนไทย ซึ่งพฤติกรรมนักเรียนส่วนใหญ่ที่เห็น ได้ชัดเจน คือการ เดินแถวเพื่อเคารพธงชาติ การตั้งใจทำกิจกรรมหน้าเสาธง การเข้ารับบริการต่าง ๆ เป็นไปตาม ลำดับก่อนหลัง ไม่แย่งชิงกัน ปฏิบัติตนทำความสะอาดห้องเรียนเป็นประจำ ทำให้ห้องเรียน สะอาดอยู่เสมอทุกวัน ไม่มีการขโมยสิ่งของแสดงถึง นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในการทำงานระบบกลุ่ม ทุกคนทำหน้าที่ตนเองอย่างเต็มที่แสดงถึงความสามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีจิตอาสาช่วยเหลือส่วนรวม มีความรักความเห็นใจกัน เห็นได้จาก การทะเลาะวิวาทลดลงมาแทบไม่ปรากฏให้เห็น การพูดจาสุภาพมากขึ้น การพูดคำหยาบลดลง การใช้จ่ายทรัพย์สิ่งของอย่างประหยัด รู้จักออม เห็นได้จากการมีเงินออมตามโครงการ ธนาคารโรงเรียน แสดงว่ากลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ที่ทางคณะกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของโรงเรียน ได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียนนั้นประสบ ผลสำเร็จสังเกตได้จากระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ก่อนและหลังการพัฒนา นั้นเพิ่มขึ้นเป็นที่น่าพอใจในทุกด้าน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมแต่ละด้าน ก่อนการ ดำเนินการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย จากครู 3.50 ผู้ปกครอง 3.49 ระดับปฏิบัติปานกลาง จากนักเรียน 3.69 อยู่ในระดับมาก และหลังการดำเนินการพัฒนา พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนมีการ พัฒนาขึ้นในทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ย จากครู 4.49 ผู้ปกครอง 4.38 จากนักเรียน 4.49 ระดับ ปฏิบัติมาก

อภิปรายผล

จากที่ได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียน โรงเรียนแกดำ วิทยาคาร ในปีการศึกษา 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมก่อน- หลังการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลัก สูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้โดยใช้ ระเบียบวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการวิจัยคุณภาพของเดมมิ่งเป็น เครื่องมือในการวิจัยและการพัฒนา โดยแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียน แกดำวิทยาคาร โดยใช้แบบสอบถามวัดระดับพฤติกรรมนักเรียนและการสนทนากลุ่มย่อย

ร่วมกันของคณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน พบว่า ระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคาร โดยการใช้แบบสอบถามสำรวจระดับพฤติกรรมจากคณะครู ผู้ปกครองนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง จากตัวนักเรียนอยู่ในระดับมาก จากการสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อระดมความคิดจากคณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน พบว่าพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคาร เรื่องคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ มีข้อค้นพบดังนี้ นักเรียนส่วนมากไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัด ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนด มาโรงเรียนสาย ไม่เข้าเรียน หักขะไม่เป็นที่ ไม่เข้าแถวเวลารับของ หรือซื้ออาหารที่โรงอาหาร ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจเรียน ไม่สนใจคะแนน ไม่กลัวการติตศุนย์ ขาดความมีน้ำใจ ไม่เสียสละ ไม่มีความอดทน มีพฤติกรรมด้านชู้สาว เดินผ่านครูไม่ยกมือไหว้ นักเรียนขาดภาวะผู้นำ สุขุมบุหรี หนีกลับบ้านก่อนโรงเรียนเลิกมาโรงเรียนสาย มีพฤติกรรมชู้สาว เล่นการพนัน การดื่มสุรา ใช้สารเสพติด การทะเลาะวิวาท

ระยะที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลังจากที่ได้สภาพปัจจุบันระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนแกดำวิทยาคารดังกล่าวผู้วิจัยและคณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียนร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนานักเรียน โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา คือ

- 1) ใช้กระบวนการพัฒนาโดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)
- 2) จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เน้นการสร้างองค์ความรู้
- 3) ใช้หลักการมีส่วนร่วมจาก นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน

ได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวไว้ด้วยกัน 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ฝึกปฏิบัติให้เป็นกิจวัตร กลยุทธ์ที่ 2 สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน กลยุทธ์ที่ 3 สร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม เชิดชูและยกย่องคนดี กลยุทธ์ที่ 5 ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้กำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจำนวน 15 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสุมุดบันทึกความดี กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม รักการอ่าน แทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบพระพบธรรม ค่ายพุทธบุตร กิจกรรมคุณธรรมวันศุกร์ การสร้างวินัยเชิงบวก กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติดเทิดไท้องค์ราชัน กิจกรรมบำเพ็ญ

ประโยชน์ต่อสังคม คนดีศรีแกคำ กิจกรรมเยาวชนต้นแบบ ภาณีเครือข่ายผู้ปกครอง เข็มบ้าน 100% โดยแบ่งวงรอบในการพัฒนาออกเป็น 2 รอบพัฒนา

ระยะที่ 3 ดำรวจระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อเปรียบเทียบก่อนและหลัง การพัฒนา จากการดำเนินการพัฒนาตามแผนกลยุทธ์ที่ได้วางไว้และกิจกรรมที่ทั้ง 15 กิจกรรม ส่งผลให้ระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของเด็กนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาคาร โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้าน อื่น ๆ ก็ดีขึ้น เป็นที่พึงพอใจของครูและผู้ปกครอง

ผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาคาร โดยใช้ยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ และ 15 กิจกรรมทำให้นักเรียนโรงเรียนแกคำวิทยาคารมีระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 8 ประการ ดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจของครูและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยทางการศึกษาของ รัชนี ชมศรีเคน (2551 : 72-73) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ให้ ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียน เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนการพัฒนา นักเรียนมีระดับพฤติกรรมพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิมมาก

ประยูร พรหมสูตร(2550 : 90-91) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านปะโค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบในการดำเนินการพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกต และขั้นสะท้อน พบว่าผลจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านปะโค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิง

ปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์และการนิเทศภายในทำให้ครูได้รับความรู้ความเข้าใจเกิดทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียนโรงเรียนแกดำวิทยาคาร เป็นวิธีการที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนด กลยุทธ์ที่นำเสนอเป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลาย ๆ กลยุทธ์ โดยเฉพาะกลยุทธ์ทำให้เป็นกิจวัตร นับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้มาก จึงควรกำหนดเป็นปฏิทินของโรงเรียนทุกปี และกลยุทธ์อื่น ๆ ที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเช่น กลยุทธ์เข้าค่ายพักแรมลูกเสือเนตรนารี, ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กลยุทธ์การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบวิธีพุทธ ฯลฯ

2. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพของเคมิ่งเป็นการนำวิธีการ แนวทางที่ได้ปฏิบัติตามสภาพจริงตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา โรงเรียนสามารถนำวิธีการนี้ไปทดลองใช้กับมาตรฐานการศึกษาด้านครูผู้สอนด้านการบริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยอาศัยการประพุดติ ปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการ หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนไทย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก

2. ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับนักเรียน ในช่วงชั้นอื่น ๆ ต่อไป

3. การพัฒนาเด็กและนักเรียนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่าง

ซึ่ง ควรที่จะศึกษากระบวนการหรือวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรม
ควบคู่ไปกับหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน โดยแยกหลักสูตรด้านคุณธรรมจริยธรรมออกมา
ต่างหาก เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตั้งแต่เล็กจนเกิดความเคยชินเป็นนิสัยต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY